

OBSAH

Předmluva	15
1. Úvod	15
1.01 Několik poznámek k vývoji zdvihadcích strojů	15
1.02 Rozdělení	17
1.03 Stanovení dopravního (pracovního) výkonu zdvihadcích strojů	18
2. Všeobecné	20
2.01 Hlavní pojmy	20
2.02 Rozdělení jeřábů	23
2.02.01 Celkový tvar jeřábu	23
Jeřáby mostové	23
Jeřáby portálové a poloportálové	24
Jeřáby konsolové	24
Jeřáby sloupové s nehybným nebo otočným sloupem	24
Jeřáby točnicové	24
Jeřáby vozové	24
Jeřáby lanové	25
2.02.02 Druh pohonu	25
2.02.03 Druh pohybu	25
2.02.04 Druh práce a místo použití	25
2.02.05 Zařazení jeřábů do skupin	26
Skupiny pro výpočet ocelové konstrukce	26
Skupiny pro výpočet mechanismů	28
2.03 Řada nosností jeřábů	30
2.04 Všeobecné předpisy pro jeřáby	33
2.04.01 Průjezdny profil a přístup na jeřáb	34
Průjezdny profil	34
Vůle mezi jeřábem a jinou konstrukcí	34
Přístup na jeřáb	35
2.04.02 Předpisy pro konstrukci jeřábů	35
Všeobecné	35
Konstrukční předpisy	35
Elektrická zařízení jeřábů	39
2.04.03 Předpisy pro jeřábovou dopravu	43
2.04.04 Zkoušení jeřábů	43
Druhy zkoušek a zkušební zatížení	43
Pořadí a průběh zkoušek	44
Zacvičení jeřábníka	46
2.04.05 Předpisy pro udržování nosných orgánů, vázacích prostředků a závěsů	46

3.	Základní části jeřábů	47
3.01	Všeobecné podklady pro pevnostní výpočet	47
3.01.01	Vliv způsobu namáhání na pevnost	47
	Druhy zatížení	54
	Zjištění počtu kmitů	55
	Případy zatížení	57
	Pevnost materiálu při rázovém zatížení	58
3.01.02	Pevnostní diagram pro zkušební tyče	60
3.01.03	Vliv povrchu součástí na jejich pevnost	62
3.01.04	Vliv velikosti při ohybovém a krutovém namáhání hladké součásti	63
3.01.05	Vliv vrubů na pevnost	66
3.01.06	Skutečný pevnostní diagram a určení bezpečnosti	79
3.01.07	Míra bezpečnosti	82
3.02	Ocelová lana	82
3.02.01	Druhy lan	82
3.02.02	Konstrukce lan	83
3.02.03	Trvanlivost a ohebnost lan stejnosměrných a protisměrných	85
3.02.04	Lana umrtvená	92
3.02.05	Lana metočivá	92
3.02.06	Lana konstrukce Seal a Warrington	93
3.02.07	Lana z trojbokých pramenů	95
3.02.08	Vlastnosti a volba materiálu	95
3.02.09	Výpočet lan	97
3.02.10	Trvanlivost lan	106
3.02.11	Ošetřování ocelových lan v provozu	113
3.02.12	Vyřazení lana z provozu	115
3.02.15	Zachycení konců ocelových lan	117
3.03	Řetězy	121
3.03.01	Svařované řetězy	121
	Všeobecně	121
	Použití svařovaných řetězů u jeřábů	122
	Řetězové zámky	123
	Udržování nosných a vázacích řetězů v provozu	124
3.03.02	Gallové řetězy kloubové	127
	Normální Gallové řetězy	128
	Trojložné Gallové řetězy	132
3.04	Kladky	134
3.04.01	Kladky pro lana ocelová	134
	Volba průměrů	134
	Tvar drážky	135
	Materiál kladek	136
	Konstrukce kladek	136
3.04.02	Kladky pro lana konopná	137
3.04.03	Kladky pro svařované řetězy	137
	Kladky vodicí	137
	Kladky hnací	139
	Ruční řetězové kladky (řetězky)	141
3.04.04	Kladky pro Gallův řetěz	141

3.04.05	Pasivní odpory kladek a bubnů	143
	Lanové kladky	143
	Lanové bubny	145
	Kladky řetězové	145
3.04.06	Výpočet tažné síly v laně při navíjení na buben a účinnost volných kladek a kladkostrojů při zvedání	146
	Jedna volná kladka, konec lana se navíjí na buben	146
	Jedna kladka volná, druhá pevná	147
	Břemeno Q visí na n průřezech lana při n kladkách	148
	Břemeno Q visí na n průřezech lana při $n-1$ kladkách a konec lana se navíjí na buben	149
	Tažná síla v laně a pojízďecí odpor u vlečné kočky	150
	Diferenciální kladkostroj (Westonův)	151
3.05	Bubny	152
3.05.01	Bubny hladké	152
3.05.02	Bubny drážkované	153
	Bubny pro ocelová lana	154
	Bubny pro článkové řetězy	164
3.06	Háky	164
3.06.01	Všeobecně	164
	Volba materiálu	164
	Tvar háků	165
	Závit háku	167
3.06.02	Výpočet a konstrukce háku	168
	Jednoduchý hák obyčejný	168
	Jednoduchý hák lamelový	178
	Dvojitý hák	181
3.06.03	Třmeny	182
3.07	Závěsy háků a kladnice	183
3.07.01	Závěsy háků	183
3.07.02	Kladnice	183
	Kladnice řetězové	183
	Kladnice lanové	184
3.08	Osy a hřídele	194
3.08.01	Způsoby výpočtu a směrodatná zatížení	194
3.08.02	Výpočet maximálního momentu v ohybu	196
	Osy	196
	Hřídele	199
3.08.03	Pevnostní výpočet os a hřídelů	205
	Hladké osy	205
	Hřídele	206
	Přibližný způsob výpočtu	210
3.08.04	Přídržky	215
3.08.05	Pojišťovací destičky	216
3.09	Ložiska	218
3.09.01	Ložiska kluzná	218
	Ložiska nedělená	219
	Ložiska dělená	223

3.09.02	Ložiska valivá	227
	Radiální ložiska	227
	Axiální ložiska	228
	Výpočet valivých ložisek	228
	Volba lícování	232
	Axiální upevnění ložisek	232
3.10	Mazání	237
3.10.01	Mazání tuhým mazivem	238
	Druhy maziva	238
	Prívod maziva	239
	Mazací drážky	244
	Mazání valivých ložisek	245
	Ústřední tlakové mazání	245
3.10.02	Mazání olejem	248
3.11	Spojky	248
3.11.01	Spojky pevné	248
3.11.02	Spojky poddajné	251
3.11.03	Spojky kluzné	262
3.11.04	Spojky výsuvné	264
3.12	Převody	267
3.12.01	Převody kladkostrojové	268
3.12.02	Převody ozubenými koly	270
3.12.03	Převody planetové	273
3.13	Ozubená kola	278
3.13.01	Všeobecně	278
3.13.02	Konstrukce ozubených kol	278
	Čelní kola	278
	Kuželová kola	286
	Šneková soukolí	291
3.14	Převodovky	293
3.14.01	Všeobecně	293
3.14.02	Účinnost převodovek	293
3.14.03	Skříňové převodovky	294
3.14.04	Utěsnění vyčnívajících konců hřídelů	297
3.14.05	Mazání a odvodušnění	300
3.14.06	Příklady provedení převodovek	300
3.15	Zdrže	305
3.15.01	Zdrže zubové	305
3.15.02	Zdrže třecí	318
3.16	Brzdy	320
3.16.01	Brzdy čelisťové	321
	Brzdy jednočelisťové	321
	Brzdy dvoučelisťové	321
	Volba rozměrů	323
	Převody čelisťových brzd	326
	Přístroje k ovládání brzd	328
	Kontrola brzdy na zahřátí	328
	Životnost obložení	333
	Konstrukce čelisťových brzd	337

3.16.02	Brzdy pásové	344
	Jednoduchá brzda pásová	345
	Součtová brzda pásová	346
	Vyrovnávací čili diferenciální brzda pásová	347
	Měrné tlaky	348
	Konstrukce pásových brzd	349
	Západkové brzdy pásové	350
3.16.03	Kuželové brzdy spouštěcí	352
3.16.04	Lamelové brzdy spouštěcí	353
	Lamelové brzdy na šnekovém hřídeli	353
	Lamelové brzdy s pomocným šroubem	354
3.17	Pojížděcí kola	358
3.17.01	Šířka kolejnic	358
3.17.02	Průměry pojížděcích kol	359
3.17.03	Pojížděcí kola se dvěma nákolky	359
	Pojížděcí kola otočná na pevných čepech	361
	Pojížděcí kola pevně nasazená na hřídeli	364
	Pojížděcí kola s bandážemi	365
3.17.04	Pojížděcí kola s jedním nákolkem	367
3.17.05	Pojížděcí kola bez nákolků	368
3.17.06	Materiál pojížděcích kol	368
3.17.07	Výpočet pojížděcích kol	369
3.17.08	Odpory kol při pojíždění	372
3.18	Ruční kliky	374
4.	Prostředky k uchopení břemen	377
4.01	Vazáky (vazací lana a vazací řetězy)	377
	4.01.01 Všeobecné	377
	4.01.02 Vazací řetězy	378
	4.01.03 Vazací lana	379
4.02	Traversy	379
4.03	Závěsy	381
	4.03.01 Závěsy s třecími držáky	381
	4.03.02 Závěsy s chapadly	381
4.04	Kleště	383
4.05	Břemenové elektromagnety	387
4.06	Nádoby	390
4.07	Drapáky	393
	4.07.01 Rozdělení	393
	4.07.02 Volba tvaru čelistí, zejména lopatových	393
	4.07.03 Volba velikostí drapáku	395
	4.07.04 Drapáky lanové	395
	Drapáky jednolanové	395
	Drapáky dvoulanové	401
	Dvoulanové drapáky ke zvláštním účelům	413
	Dvoulanové drapáky speciální konstrukce	415
	Poháněcí ústrojí	419
	4.07.05 Motorové drapáky	419
4.08	Licí pánve	426
	4.08.01 Účel a použití pánví	426

4.08.02	Rozdělení pánví	429
4.08.03	Konstrukce pánví	432
	Pánev na dopravu surového železa	432
	Slévárenská pánev pro lití vrchem	432
	Ocelárenská pánev pro lití spodem	433
4.08.04	Volba rozměrů pánví	436
4.08.05	Volba materiálu	436
4.08.06	Zjištění klopného momentu pánve	436
	Metoda A. Aljakritského a V. V. Rodkeviče	436
	Metoda H. Königa	437
	Metoda graficko-početní	439
	Metoda D. A. Zavodčikova	439
4.08.07	Pevnostní výpočet pánví	439
5.	Pohon zdvihadých strojů	445
5.01	Druhy pohonu	445
5.01.01	Pohon ruční	445
5.01.02	Pohon parní	445
5.01.05	Pohon spalovacím motorem	445
5.01.04	Pohon transmisí, pneumatický, hydraulický	446
5.01.05	Pohon elektrický	446
5.01.06	Pohon kombinovaný a pohon sdružený	446
5.02	Druh a intenzita provozu	447
5.02.01	Poměrná pracovní doba	447
5.02.02	Poměrné zatížení	448
5.02.03	Rázy	448
5.02.04	Poměrné břemeno	448
5.02.05	Vliv setrvačných sil pohybujících se hmot	448
5.02.06	Četnost rozbíhání a zastavování motoru	449
5.03	Velikost hnacích sil (se zřetelem na síly inerční)	449
5.03.01	Všeobecně	449
5.03.02	Početní určení zrychlujících sil	450
5.03.03	Stanovení celkového odporu při zvedání	454
5.03.04	Stanovení celkového odporu při pojíždění	454
5.03.05	Stanovení celkového odporu při otáčení	454
5.03.06	Stanovení celkového odporu při zvedání (sklápění) vý- ložníku	454
5.04	Stanovení potřebného výkonu poháněcích motorů	455
5.04.01	Zvedání	455
5.04.02	Pojíždění	458
	Jeřáby pojíždějící po zvláštní jeřábové dráze	458
	Jeřáby železniční a ostatní jeřáby bez zvláštní jeřábové dráhy	462
5.04.03	Otáčení	463
	Otáčení stálou rychlostí	463
	Uvádění jeřábu do otáčivého pohybu	467
5.05	Postup při určování velikosti brzd	469
5.05.01	Zvedání a spouštění	469
5.05.02	Pojíždění	472
5.05.03	Otáčení	478

6.	Elektrická výzbroj jeřábů	481
6.01	Úvod	481
6.02	Elektrický pohon jeřábů	482
6.03	Soustavy nejčastěji používaných elektrických výbrojí, jejich přednosti a nedostatky	482
6.03.01	Soustavy trojfázové	483
6.03.02	Soustavy stejnosměrné	519
6.03.03	Jeřábové výbroje s elektrickými skluzovými spojkami	538
6.04	Elektronické řízení jeřábů	539
6.05	Elektrický hřídel	539
6.06	Jeřábové elektromotory	544
6.06.01	Jeřábové motory asynchronní	547
6.06.02	Jeřábové motory na stejnosměrný proud	548
6.07	Brzdové magnety a elektrohydraulické odbrzdovače	562
6.07.01	Brzdové elektromagnety	563
	Směrnice pro používání jeřábových brzdových magnetů	573
	Poloha magnetu vzhledem k brzdě	575
	Montáž a udržování	577
6.07.02	Elektrohydraulické odbrzdovače	582
6.08	Kontroléry	588
6.08.01	Válcové kontroléry	589
6.08.02	Vačkové kontroléry	598
6.09	Koncové vypínače	603
6.10	Regulační odpory	607
6.11	Trolejová výzbroj jeřábů	611